

Elintarvikepakkausten avattavuus Kuluttajatutkimus

Tiivistelmä

Helppoa pakkaus on etu -hanke on Suomen Reumaliitto ry:n Raha-automaattiyhdistyksen tuella toteuttama vaikuttamishanke. Siihen liittyen tehtiin syksyllä 2007 kuluttajatutkimus, jossa yhteensä 87 kuluttajaa arvioi kahdeksan avausmekanismiltaan erilaisen pakkauksen avattavuutta ja käytettävyyttä (liite 1). Apuvälineitä ei testissä saanut käyttää. Tutkimus liittyi laajempaan Nordic Innovation Center:n rahoittamaan pohjoismaiseen projektiin 'Scientific background for the basis of an international standard for easy-to-open packages'. Tutkimusta ohjasi VTT. Projektin tavoitteena oli kerätä taustatietoa pakkausten avattavuutta arvioivan eurooppalaisen standardin tueksi. Lähes vastaavanlaiset kuluttajatutkimukset on toteutettu myös Ruotsissa ja Tanskassa. Tuloksia verrataan keskenään.

KYSELYLOMAKKEET

Tutkimuksen taustatieto- ja kyselylomakkeet perustuvat eurooppalaiseen CEN - standardiehdotukseen. Standardin tarkoituksena on auttaa pakkausten avattavuuden arvioinnissa ja ohjeistaa yrityksiä kiinnittämään huomiota pakkaustensa avattavuuteen. VTT ja Suomen Reumaliitto muokkasivat lomaketta suomenkielisenä ymmärrettäväksi. Testitilanteessa kuluttajat täyttivät kaksi lomaketta, joista ensimmäinen (taustatietolomake) oli omaan arviointiin perustuva lomake käsien toiminnasta ja toinen pakkausten käytettävyyteen liittyvä lomake. Kaikista pakkauksista kysyttiin samat kysymykset: miten helppoa pakkaus on avata ensimmäisen kerran, sulkea, avata uudelleen, tyhjentää osin ja tyhjentää kokonaan sekä kokonaisarvio avattavuudesta. Suomen Reumaliitto toteutti tutkimuksen syksyllä 2007. VTT analysoi ja raportoi tulokset.

TOTEUTUS

Kuluttajatutkimukseen osallistuvien henkilöiden valintaperusteena oli ikä (50-70±5 vuotta), sukupuoli (70 prosenttia naisia, 30 prosenttia miehiä) ja usein toistuvat ongelmat pakkausten avaamisessa. Tutkimus toteutettiin Helsingissä (Suomen Reumaliitto) ja Kangasalla (Kuntoutumiskeskus Apila). Jokaiselle testaajan pöydälle oli etukäteen varattu kyselylomakkeet ja kaikki kahdeksan tutkittavaa pakkausta satunnaisessa järjestyksessä. Lisäksi heillä oli käytössään lyijykynä, paperia sekä kertakäyttöhaarukka, -lautanen ja -muki. Osallistujia pyydettiin ensin täyttämään taustatietolomake. Tämän jälkeen heitä pyydettiin perehtymään kuhunkin pakkaukseen ja arvioimaan pakkauksista kysytyt ominaisuudet asteikolla 1-9 (1= äärimmäisen vaikea – 9= äärimmäisen helppo). Mikäli pakkausta ei saanut lainkaan auki, se tuli kirjoittaa lomakkeeseen.

TAUSTATIEDOT

Useimmat osallistajat olivat naisia. Keski-ikä oli 60 vuotta. Heistä 30 prosenttia kärsi ainakin jonkinlaisista käden toiminnan ongelmista. Suurin osa vastaajista oli työssä käyviä, koulutukseltaan ylioppilaita tai opistotasoisien koulun käyneitä. Lähes kaikilla vastaajilla asui kotona heidän lisäksi yksi tai kaksi henkilöä.

Taustatietoja vastaajista:

	N	%
naisia	70	80,5
miehiä	17	19,5
työssä käyviä	45	51,7
eläkkeellä	34	39,1
ei töissä eikä eläkkeellä	8	9,2
peruskoulutus	26	29,9
ylioppilas, opisto	32	36,7
korkeakoulututkinto	29	33,3
ikä 30-45	5	5,9
ikä 46-55	25	29,4
ikä 56-65	32	37,6
ikä 66-75	16	18,8
ikä 76-83	7	8
samassa taloudessa asuvia 1	36	41,4
samassa taloudessa asuvia 2	42	48,3
samassa taloudessa asuvia 3 tai useampi	9	9,3
yhteensä	87	100

KÄDEN TOIMINTA

Käsien toimintaa ja käsien otteiden pitävyyttä kysyttiin tutkimushenkilöiltä useilla kysymyksillä. Henkilöillä, joilla oli ongelmia käsien kanssa, oli ongelmia myös pakkausten käsittelyssä. Noin 32 prosentilla vastaajista oli lääkärin toteama käden toimintavaje. Vastaajista 20 – 27 prosenttia arvioi käsiensä toiminnan melko huonoksi (vastaukset välillä 1-5 asteikolla 1-9, missä 1 = erittäin huono ja 9 = erittäin hyvä), kun taas noin 70 prosenttia vastaajista arvioi toiminnan melko tai erittäin hyväksi (vastaukset välillä 7-9). Erilaisia käden otteita mitattiin 5-portaisella asteikolla. Käsien toimintaan liittyvät taustakysymykset korreloivat paljon keskenään, mikä viittaa siihen, että ne mittasivat lähes samoja asioita.

TULOKSET

Monet pakkaukset arvioitiin melko helpoiksi avata (keskiarvo 6 asteikon ollessa 1-9). Yli 80 prosenttia vastaajista ei kokenut hankaluuksia pakkausten käsittelyn kanssa, mutta kahvipaketti ja karamellipussi sekä myös säilykepurkki (matala) olivat poikkeuksia, sillä ne koettiin vaikeasti avattaviksi riippumatta käsien toiminnasta. Tulosta ei kuitenkaan voida yleistää koskemaan kaikkia kahvi-, makeis- ja säilykepakkauksia; näytteinä olleet pakkaukset olivat poikkeuksellisen hankalia avata. Tapini-keksipakkaus oli testihenkilöiden mielestä helppo avata.

Keskimäärin kaikki muut pakkaukset, paitsi kahvipaketti, karamellipussi ja säilykepurkki, koettiin helposti käsiteltäviksi. Sulkeminen onnistui helpoiten pillerirasian ja maitotölkin kohdalla. Pillerirasia, leikkele- ja maito- ja Tapini-pakkaukset sopivat käsiteltävyytensä suhteen parhaiten toistuvaan käyttöön. Tutkimuksen aikana ilmeni, että monella oli ennakkokäsitys pakkauksen avautuvuudesta. Hankalasti avattaviksi miellettyjä pakkauksia ei olisi haluttu avata ollenkaan. Jokainen pakkaus tuli silti avata ja tyhjentää lopulta kokonaan.

Taulukko. Näytekakkausten käsittelyn helppous (keskiarvot kaikista vastauksista, asteikko 1-9, missä 1=erittäin vaikea – 9=erittäin helppo).

	vitamiini	kinkku	maito	Tapini	säilyke	kahvi	karkki	Digestive
millaista avata 1. kerran	5,5	6,3	5,9	6,7	5,7	1,4	3,4	7,3
millaista sulkea	7,1	5,5	6,6	6	3,2	3,3	2,7	4
millaista avata 2. kerran	7,3	7,4	7,2	7,2	5,9	3,6	4,9	7
pakkauksen kokonaisarvio	6,2	6,4	6,1	6,6	5,4	1,6	3,2	7
sopivan annoksen ottaminen	6,7	6,6	6,7	6,8	6,3	5,4	5,8	6,8
tyhjentäminen	7,5	7,3	7,3	7,1	6,3	6,1	7,2	7,1

Säilykepurkin, leikkelepakkauksen, karamellipussin ja maitotölkin avaamisessa ilmeni ongelmia erityisesti niillä, joilla oli ongelmia saada otetta pakkauksesta oikealla kädellä. Kahvipakkauksen ja makeispussin avaaminen osoittautui hankalaksi lähes kaikille käsien toiminnasta riippumatta. Niiden, joilla oli ongelmia vasemman käden toiminnan kanssa, oli hankala ottaa pakkauksesta haluamaansa määrää. Ylipäätään ne, jotka arvioivat käsiensä toiminnan heikoksi, kohtasivat ongelmia pakkausten käsittelyssä useammin kuin ne, jotka eivät ilmoittaneet käsissään olevan ongelmaa.

Raportin tekijät: Anne Arvola, Raija-Liisa Heiniö, Anu Kaukovirta-Norja, VTT
Tutkimuksen toteutti: Suomen Reumaliitto ry.
Tulokset analysoi ja raportoi: VTT

Lisätietoja: Tita Ström,
Suomen Reumaliitto ry.
tita.strom@reumaliitto.fi

Liite 1. Näytepakkaukset.

